

Nyár- és fűztermesztési munkaülés

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Növénynevelési Albizottsága, a Kisalföldi Állami Erdőgazdaság és az Országos Erdészeti Egyesület győri csoportja az északhansági erdészet székhelyén, Mosonszentjánoson június 14-én a helyi, valamint öt társerdőgazdaság, több állami gazdaság, az Erdészeti és Faipari Egyetem, valamint az Erdészeti Tudományos Intézet több vezetője és számos dolgozója, összesen mintegy 60 szakember részvételével munkaülést tartott. A munkaülés délelőtti részén négy előadás, délutáni programján üzemi és kísérleti nyár- és fűztelepítések megtekintése szerepelt.

Varga Gyula, a Kisalföldi Állami Erdőgazdaság igazgatója megnyitó szavaiban hangsúlyozta, hogy munkaülést szerveztek, amelyen az üzemi szakemberek és kutatók előadások és helyszíni bejárások során eszmecsere keretében adják közre tapasztalataikat, vitatják meg javaslataikat.

Kárall János, a Kisalföldi Állami Erdőgazdaság főmérnöke a nyár- és fűzgazdálkodás kialakulását és feladatait ismertette. Az erdőgazdaság erdeinek területe 1953 óta 109%-kal, 53 350 ha-ra nőtt; ez időszak alatt a nyárasok és füzesek területe 4494 ha-ról 6850 ha-ra emelkedett és ma az erdők 12,8%-át foglalják el. 1972-re az erdőgazdaság összesen 9500 ha nyár- és fűzerdővel rendelkezik majd, amely a Magyar Népköztársaság legnagyobb gyorsannövő lágy lombos fafajok alkotta fatermelő bázisa lesz. A hansági nyártermesztés feltétele a vízrendezés, amely elvezetés, vagy öntözés révén biztosítja a kultúrák számára a szükséges vízzintet. A program végrehajtása során megteremtették az öntözéses és mélyforgatásos nagyüzemi nyártermesztés teljes technológiai sorát, amelynek segítségével a növekvő feladatokat időjárástól függetlenül is el tudják látni. Bátran kezdtek hozzá az olasznyárasok I. 214 klónjának telepítéséhez. Ma az Északhanság nemesnyárasainak 60%-át ez a klón alkotja. Az I. 214 és a H—381 klónokkal elegyes, 1—10 éves állományokban 15 m³/ha évi növedéket, a korábban letermelt fajtákhoz viszonyítva 50% hozamnövekedést értek el. A nyárasok legnagyobb hozamot 11—20 év között érnek el: I—III. termőhelyi osztályban a korainyár 20—25, az óriásnyár 25—30 és az olasznyár 30—35 m³/ha évi növedékkel.

A lágy, gyorsannövő fafajokat négy erdőgazdasági tájban is telepítik. A kisalföldi homok rottott erdeinek átalakításakor a ligetes szürkenyár előfordulások példáján nagyhozamú fajták bevezetésére törekednek, a szigetközi nyárasok hámozható és fűrészelhető anyagát lényegében a hagyományos módon termelik meg, a Rába és a Répce üledék, hordalék talajain a gyorsabb vágásfordulójú, ipari nyárasok létesítése lesz a cél, míg a Hanságban papír- és cellulóz nyersanyag megtermelése céljára 25—30 éves vágásfordulóban 600 m³/ha hozamot terveznek elérni.

Legközelebbi feladatok: 4 év alatt 3000 ha nemesnyáras telepítése, tisztítási és gyérítési fatömeg kitermelése, kérgezése, 25 éven felüli 750 000 m³ élőfakészlet 10 éven belüli kitermelése. Megoldást keres az erdőgazdaság a következőkre: újabb nagyhozamú, rezisztens nyáras, fűzek bevezetése, az optimális vágásforduló meghatározása, termelt nagyfajta nyersanyag feldolgozására alkalmas üzem, vagy üzemek létesítése, a kérgezés, tuskózás gépesítésének a megoldása, a kemizálás (vegyszeres növényirtás és műtrágyák) gyorsított bevezetése, a vadkárok megelőzése. Nagy gond az állományok kritikus egészségügyi helyzete. Az északhansági nagy, gyorsannövő lágy fák alkotta tömb a talajhibák következtében mindig veszélyeztetett a rovar- és gombakárosítók részéről. Előző valamennyi, utóbbiak elsősorban a régi fekete- és a korainyárasokra veszélyesek.

Dr. Keresztesi Béla az Erdészeti Tudományos Intézet Termőhelykutatói és Nyártermesztési Osztálya által a Kisalföldön létesített nyár fajtaösszehasonlító kísérletek első eredményeiről számolt be. Az osztály 1963-ban dr. Babos Imre irányításával a kisalföldi homokon Győrszentiván határában, a Hanságban pedig Kapuvár és Mosonszent-

jános határában létesített nyár fajtaösszehasonlító kísérletet. Györszentiván határában hullámos felszínű homokon, talajvíz hatásától független, nagy szénsavas mésztartalmú réti csernozjom, illetőleg gyengén humuszos homoktalajon — tehát a nyárak számára kedvezőtlen termőhelyen — Kapuvárott öntés-rétegekkel borított tőzeges síkláp talajon, Mosonszentjános határában tőzeges síkláp talajon ültették el a kísérletbe bevont nemes-nyárfajtákat (koNy, kéNy, oNy, olNy, hNy, H—381, frNy). A kapuvári kísérleti területen a talajvíz szintje 100—150 cm, a mosonszentjánosin 40 cm mélységben érhető el.

A telepítés utáni 4. évben végzett adatfelvétel (átmérő és magassági adatok) szerint a kísérletbe bevont nemes nyárfajták közül a legjobb az olasznyár növekedése, amelyet második helyen egymást váltva az óriásnyár és a H—381 klón követ. A hollandnyár a 4—5. helyet foglalja el. Érdekes, hogy a györszentiváni, a nyártelepítés számára már kedvezőtlen termőhelyen a H—381 klón és a hollandnyár növekedésben az óriásnyarat megelőzi. Figyelemre méltó az is, hogy ezen a hullámos felszínű homokterületen ugyanazon nyárfajta növekedésében a hullámvölgyekben és a hullámháton 20—25% eltérések mutatkoznak. A Hanságban a kísérleti területeket 1965-ben, a nagy árvíz idején 3 hónapon át 10—70 cm vízréteg borította. Ezt különösen a mosonszentjánosi sekélyebb termőrétegű talajon létesített kísérleti ültetés szenvedte meg. Az adatokból ki-vehetően ezt a nedves termőhelyet legjobban az óriás-, az olasz- és a korainyár tűri, legkevésbé a kései-, holland- és a H—381 klón.

A felsorolt megállapítások alapján előadó rámutatott, hogy a termőhelyi eltéréseket mély talajműveléssel sem lehet tartósan megszüntetni. Azok a termesztett nyárfajták telepítéseiben már a 4. évben szembetűnő átmérő, magassági méret- és fatermés-különbségeket idéznek elő. A kedvezőtlen termőhelyfoltokon később a telepítések egészségi állapotának romlása is bekövetkezhet.

Dr. Kopecký Ferenc az Erdészeti Tudományos Intézet Erdőtelepítési és Erdészeti Genetikai Osztálya által a Hanság területén beállított nyár klón- és utódvizsgálati kísérletek eredményeit értékelte. A megállapítások a legelső 2—6 évre vonatkoznak. A régiéknél nagyobb termőképességű, betegségekkel és károsítókkal szemben ellenállóbb, termőhelyálló új fajtákból. Iharosban, Hanságfalván, Gönyűn, Rajkán állítottak be összesen 23,5 ha nagyságú kísérleteket, elsősorban a nyár és fűz további telepítése tekintetében számításba vehető termőhelyeken. Az eddigi felvételek alapján az erdőgazdaság öntéstalajain (Iharos) legjobban az I. 214 klón növekedik. Ugyanakkor azonban néhány új fajta is figyelemre méltó teljesítményt ígér. Az óriásnyár mellett a „regenerata erecta”, a H—381, sőt a „gelrica” is ígéretesek. A tőzeges láptalajokon az I. 214 és az óriásnyár jól növekednek, de több új, valamint egy szabadbeporzású feketenyár magvetésből szelektált fajta is jó eredményt ad. Az olasznyáraknál jobb, elsősorban a betegségekkel szemben ellenállóbb és nagyobb hozamú fajtákkal is számolni kell. Ezért állították be 81 fajtával Rajkán azt a kísérletet, amely már 10 év múlva alkalmas lesz előzetes értékelésre.

Dr. Tompa Károly a korszerű fűzkultúrák telepítésének eddigi eredményeit ismertette. Külföldön Argentína jár a fűztermesztés és nemesítés terén az élen. A nagyobb folyók mentén közel 100 000 ha területen évtizedek óta folyik az őshonos, illetve több más világrészről bevitt fa alakú fűzek termesztése és a 10—12 éves fordulóban kezelt 3×3 , illetve 2×2 m hálózatba telepített kultúrák tartamosan szolgáltatják a 15—20 m³/ha átlagos évi növedéket. Magyarországon 1952—56 között, valamint 1965 óta 51 fűz törzsfát jelöltek ki. A magyarországi fajtagyűjtemények állománya mintegy 450 klón. Ebből 120 első- és másodrendű fa alakú, a többi fonófűz. Fa alakú fűzekkel az Erdészeti és Faipari Egyetem 4 helyen, fonófűzekkel 9 helyen létesített klónvizsgálati ültetvényeket. 1955-től a fonó, 1965-től a fásfűzekkel kezdtek keresztezéseket és több mint 10 000 hibridet tartanak megfigyelés alatt. Az ERTI megkezdte a fásfűzek ploidiás nemesítését is. A szaporítóanyag intenzív nevelésére 25 cm-es dugványokat javasol 100×30 (40) cm hálózatban 2/2 éves) suhánggá nevelni. A dugványok (80—100) \times (30—40) cm hálózatú

anyatelepekről termelhetők. Az ültetvényeket 3×3 , illetve 4×4 m hálózatba, 12—15 éves vágásfordulóval lehet tervezni. A fűz a nyártermesztés kiegészítésére a termőhely által meghatározott területeken nélkülözhetetlen és jelentős hozamokat ígér.

Dr. Magyar János, az MTA Erdészeti Bizottságának elnöke zárószavaiban szerencsésnek ítélte a tudomány és az üzem munkaulás keretében és éppen a Kisalföldi Állami Erdőgazdaság területén történt találkozását. A gyorsannóvó lágy lombos fajokkal kapcsolatos kutatási eredmények bátor bevezetésében a Kisalföldi Állami Erdőgazdaság élen jár. A legközelebbi időszakban előtérbe kívánatos helyezni a gazdasági vonatkozásoknak a termelés egész folyamatát szem előtt tartó értékelését, a vadvédelem megoldását. Meg kellene vizsgálni: vajon nem lehetne-e a megtermelt nyersanyag egy részét az erdőgazdaságon belül létesített egyszerű technológiával működő, kisebb beruházást igénylő feldolgozó üzemekben is hasznosítani.

Dr. Szőnyi László

IRODALMI SZEMLE

Lakásépítés az USA-ban. Nemzetközi viszonylatban előtérbe került a különféle rendeltetésű könnyű, gyorsan összeszerelhető faházak gyártása és építése. A nyugati országokban áruházakban kapható katalógusokból választhatják ki a vevők az ilyeni házakat. A kiválasztott faházat azután a termelő vállalatok a megrendelő által kijelölt helyen állítják fel.

Az Erdért Vállalat a faipari vállalatok és az erdőgazdaságok fagyártmány üzeminek bevonásával nálunk is foglalkozik fa modul építőelemek gyártásával és faházak előállításával. Érdeklődésre tarthat számot H. F. Wecknek az *Allgemeine Forstzeit-schrift* 1967. évi áprilisi számában az USA-ban folyó faházépítésről megjelent beszámolója.

Az Északamerikai Egyesült Államok déli részén — Weck szerint — a lakóházak közel 100%-át fából építik. A falakat az úgynevezett two by four, azaz 2×4 , mintegy 5×10 cm keresztmetszvényű, 2,5 m hosszú szabványméretű gerendákból készítik. A tetőket cédrusfa-zsindellyel fedik és csak mintegy minden hatodik háznak kell, mint tűzfogónak, cserép-, vagy palafedelőnek lennie. Bár ezek is úgy égnék, mint a szalma.

A minden kényelemmel ellátott házak (melegvíz, központi fűtés, beépített konyhatúzhely, szemétnyelő stb.) körülbelül az 1966. év júniusáig igen kelendők voltak. Addig mindenki, akinek valamennyire szilárd jövedelme volt, egy 176 000 devizaforint értékű házat 3% befizetésével megvásárolhatott. Az állam fedezte a jelzálogkölcsönöket. A hitelintézeteknek annyi kölcsönözhető pénzük volt, hogy valósággal vadul törekedtek pénzüket jelzáloggá változtatni. Nagy építési vállalatoknak volt a hitelintézetekben lehívható pénzük és erre vígan építettek anélkül, hogy a közeli vagy távolabbi konkurenciával főrdtek volna. A végeredmény: a házak már nem voltak kelendők. Menthetetlenül túlépítkeztek. Sok házra egyszerűen nem akadt már vevő.

A megkezdett építményekre még jutott pénz és természetesen fát is használtak fel, de most már elérte a torlódás a teljesen feltorlódott fűrésztelepeket is. Először rövidített munkaidővel próbálkoztak, de sok helyütt ez sem használt már és az embereket el kellett bocsátani. Fakitermelők, szállító vállalatok, építési anyag, gépek, villamossági-, gáz-, víz- és távbeszélő társaságok stb. mind érintve voltak. Mégsem úgy fest a dolog, mintha munkanélküliség volna és a fűrészüzemek (az erdőbirtokosok) remélik, hogy nemsokára ismét az ő régi, jelenleg egyelőre másutt elhelyezett embereikkel dolgozhatnak, mert a lakosság bevándorlása oly erős, hogy a jövő év elejére az eladatlan házfőlőség mind elkel.

Az átlag amerikai ember általában négyévenként változtatja házat. Egy negyvenéves ház lebontásra érett. Akkor ugyanis már teljesen divatjamúlt és fenntartása sem gazdaságos.

Ref.: Dr. Keresztesi B.